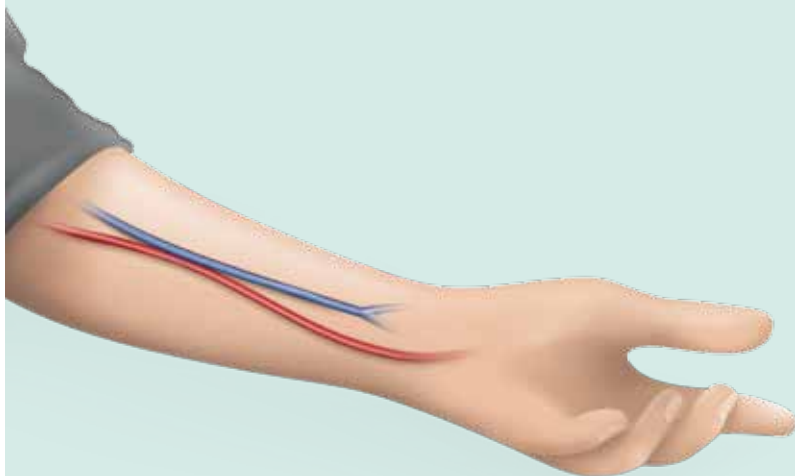

CÉVNÍ PŘÍSTUPY

VÍTEJTE
NA NAŠEM
DIALYZAČNÍM
STŘEDISKU

PROČ POTŘEBUJI CÉVNÍ PŘÍSTUP?

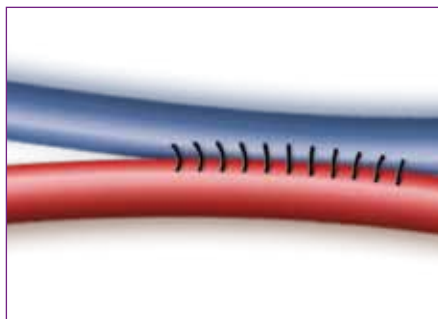
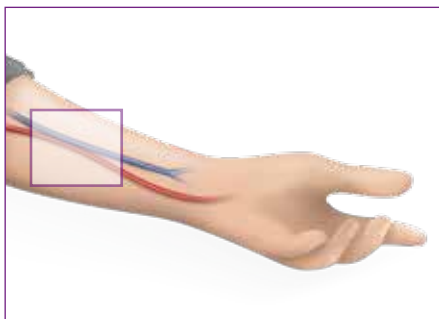
Pro kvalitní dialýzu je nutné zvolit způsob, jak odčerpávat krev z těla, nechat ji přejít přes dialyzátor, kde se očistí, a pak ji vrátit zpět. K tomu, aby každé dialyzační ošetření probíhalo bezpečně, kvalitně, čistě a jednoduše, je nutné vytvořit trvalý cévní přístup.

EXISTUJÍ TŘI TYPY:

- arterio-venózní fistule (AV fistule, píštěl, shunt [šant]),
- arterio-venózní graft (AV štěp),
- centrální žilní katétr.

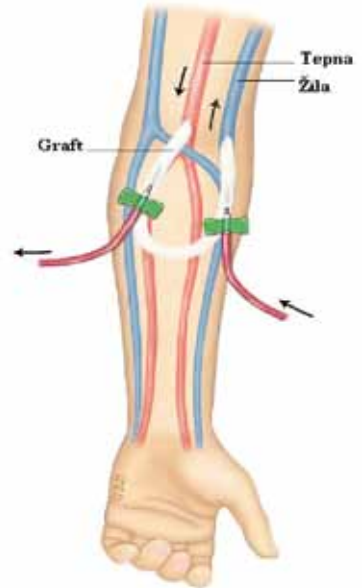
CO JE TO ARTERIO-VENÓZNÍ FISTULE?

AV fistule je nejčastějším typem dialyzačního přístupu. Její vytvoření umožňuje malý operační zákrok na zápěstí nebo méně často na paži, kde se vytvoří spojení žíly a tepny. Operace trvá asi jednu hodinu a vykonává se pouze při místním znecitlivění končetiny. Tato spojka (shunt) žíly s tepnou umožňuje větší průtok krve v žíle. Způsobí to zbytnění její stěny a zvětšení průsvitu, stává se viditelnější a hmatatelnější pod kůží. Pokud se jí dotknete, cítíte vrnění a pulzaci. Tento pocit je důležitý, protože znamená, že fistule pracuje správně. Kontrolujte ji denně, a pokud máte pocit, že víření a pulzace slábnou, nebo dokonce úplně vymizela, ihned informujte Vaše dialyzační středisko.

CO JE TO ARTERIO-VENÓZNÍ ŠTĚP?

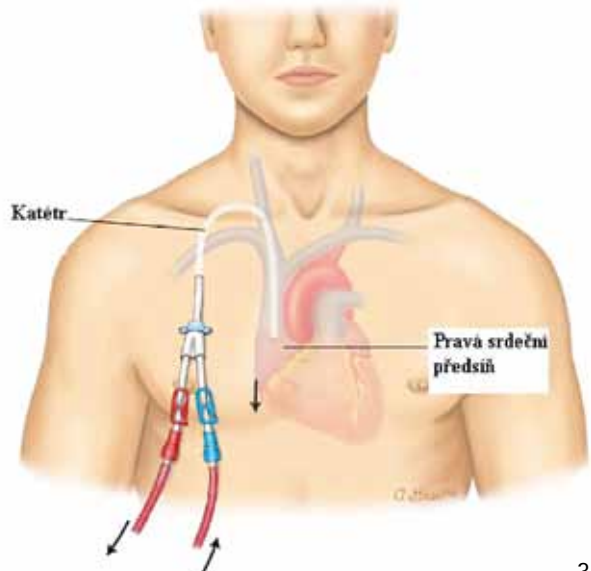
Štěp (graft) je umělohmotná cévní protěza, vložená mezi tepnu a žílu na horní (výjimečně i na dolní) končetině. K jeho vytvoření se přistupuje u těch lidí, u kterých vlastní cévy nejsou dostatečné pro vytvoření fistule. Je umístěný blízko pod povrchem kůže pro jednodušší napichování.

CO ZNAMENÁ CENTRÁLNÍ ŽILNÍ KATÉTR?

Je to plastová hadička, která se zavádí tehdy, pokud z nějakého důvodu není možné vytvořit fistuli nebo použít štěp. Pouze dočasně se zavádí u lidí, kteří ještě nemají vytvořenou fistuli, nebo ji mají, ale zatím se nesmí používat. Jako trvalý přístup, který vydrží dlouhou dobu (řadu měsíců až let), se využívá, pokud není vůbec možné vytvořit spojku mezi tepnou a žílou. Tato cévka z měkkého plastu se zavádí do velké žíly, nejčastěji na krku.

Koncové hadičky katétru jsou vyvedeny na povrch kůže. Toto místo vyústění je důležité udržovat v čistotě a suchu. Katétr je pod oblečením téměř neviditelný.

JAKÉ JSOU VÝHODY A NEVÝHODY JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ PŘÍSTUPŮ?

Fistule

VÝHODY:

- nejlepší životnost,
- menší riziko infekce,
- kvalitní průtok krve,
- menší pravděpodobnost vytvoření krevních sraženin.

NEVÝHODY:

- potřebuje delší čas na rozvoj (zrání) po operaci (4–8 týdnů),
- napichování jehel před dialýzou,
- ne každý pacient má pro její vytvoření vhodné cévy.

Štěp

VÝHODY:

- vydrží déle než katétr,
- kvalitní průtok krve.

NEVÝHODY:

- potřebuje delší čas na rozvoj po operaci (2–3 týdny),
- napichování jehel před dialýzou,
- vyšší riziko infekce než u fistule.

Katétr

VÝHODY:

- ihned připravený k použití,
- nezavádí se jehly před dialýzou.

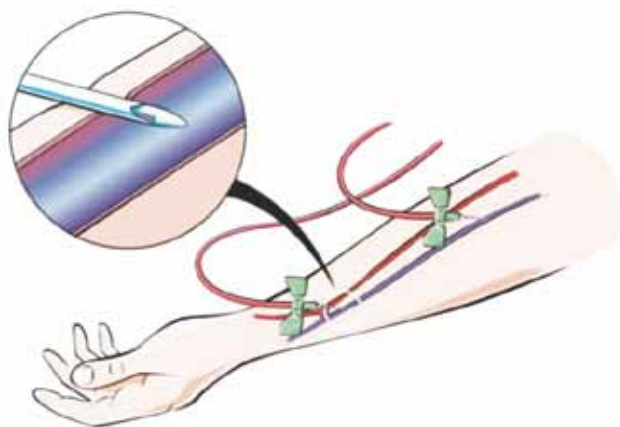
NEVÝHODY:

- vyšší riziko infekce než u fistule nebo štěpu,
- možnost srážení v katéttru,
- omezení v koupání.

JAK PRACUJE MÁ FISTULE/GRAFT BĚHEM DIALÝZY?

Během dialýzy jsou zavedené do spojky dvě jehly. Jednou jehlou (červenou) se z těla odvádí krev, aby se vyčistila, a druhou (modrou) se očištěná vrací zpět. Jehly s dialyzátorem spojují plastové hadičky, dialyzační sety.

Pomocí krevní pumpy přichází krev jednou stranou do dialyzátoru, zde je protisměrně omývána dialyzačním roztokem, očistí se, a druhou stranou z něj vychází. K promíchání krve s dialyzačním roztokem ale přímo nedochází, odděluje je totiž polopropustná membrána, přes níž se z krve odstraní přebytečné tekutiny a odpadní látky. Takto očištěná krev se pomocí krevního setu, jehly či kanyly vrací zpět do těla.

JAK DLOUHO MŮŽE AV SPOJKA VYDRŽET?

Dobře vyvinutá spojka má dlouhou životnost. Některým pacientům vydrží i několik desítek let. U starších lidí nebo u diabetiků bývá její životnost kratší.

Vytvoření fistule je pro dialýzu nejlepší volba, protože:

- riziko infekce je nižší než u katétru,
- je menší pravděpodobnost vytvoření sraženin ve spojce,
- má zpravidla delší životnost než štěp nebo katétr.

JAK MÁM PEČOVAT O FISTULI/ŠTĚP DOMA?

- V prvních měsících po naštítí fistule (po zhojení operační rány) je vhodné ruku a zápěstí lehce posilovat, např. přerušovaným svíráním tenisového míčku nebo obdobné posilovací pomůcky.
- Správnou funkci spojky si kontrolujte několikrát denně. Kontrola se provádí pohmatem fistule dvěma prsty druhé ruky a poslechem. Pokud je vše v pořádku, slyšíte šelest, cítíte pulz a vrnění. Každá sestra Vám poradí, jak provádět tuto kontrolu.
- Končetinu s fistulí/graftem udržujte v čistotě. Denně si ji umývejte mýdlem, je vhodné ji také promazávat neperfémovaným krémem, abyste neměli pokožku vysušenou od dezinfekce použité při dialyzačním ošetření.
- Dávejte pozor na příznaky infekce, kterými mohou být: zarudnutí, otok, bolestivost a horečka.
- Pokud si myslíte, že spojka přestala fungovat, nebo že v ní máte infekci, okamžitě kontaktujte dialyzační středisko.
- Na končetině s fistulí /graftem nenoste těsné rukávy, náramky a hodinky.
- Nedovolte, aby Vám byl na končetině s fistulí měřen krevní tlak, odebírána krev nebo aplikovány injekce a infúze (s výjimkou léčby na dialýze).
- Nespěte na ruce, kde máte fistuli a nepodkládejte si ji pod hlavu.
- Chraňte končetinu před úderem nebo poraněním. Nenoste v ruce těžká břemena a nákupní tašky.
- Vlivem nesprávného zásobení krví se na končetině s vytvořenou spojkou může vyskytnout tzv. steal [stýl] syndrom. Někdy se mu také říká zlodějský syndrom. Projevuje se křečemi, chladnutím, blednutím, poruchami hybnosti a citlivosti prstů dané ruky. Ihned informujte lékaře či sestru, pokud se některý z příznaků vyskytne.
- Jako prevenci vzniku srážení krve ve fistuli/graftu dodržujte následující doporučení: končetinu udržujte v teple, nekuřte a užívejte léky přesně podle ordinace lékaře. Jsou mezi nimi i léky podporující správnou funkci cévního přístupu.

JAK SE CHOVAT K SHUNTU (SPOJCE) V DEN DIALÝZY?

- Před vstupem na dialyzační sál si končetinu s fistulí důkladně umyjte (tzn. umyjte si i část končetiny, kde se nachází spojka a kam Vám sestry napichují jehly).
- Po očištění a dezinfekci místa vpichu sestrou se už kůže nedotýkejte.
- Během dialýzy nekýchejte a nekašlete směrem na místo vpichu jehel.
- Po odstranění jehel je nutné zastavit krvácení „odmačkáním“ vpichů pomocí sterilních tamponů, při kterém je třeba vyvinout takový tlak, aby vpich nekrvácel, ale aby v něm zároveň zůstal zachován alespoň malý průtok krve. Po „odmačkání“ Vám sestra vpichy zalepí ochrannou náplastí.
- Náplast můžete druhý den po dialýze jemně odstranit, abyste nestrhl/a strup a nevyvolal/a opět krvácení z vpichů. Doma si na tato místa nesahejte a neodstraňujte stroupky.
- Pokud Vám vpichy začnou opět krváčet, nebojte se je znovu „odmačkat“ sterilními tampony. Není-li to možné, volejte Vaše dialyzační středisko.

CO MÁM DĚLAT, POKUD MI FISTULE/ŠTĚP PŘESTANE FUNGOVAT?

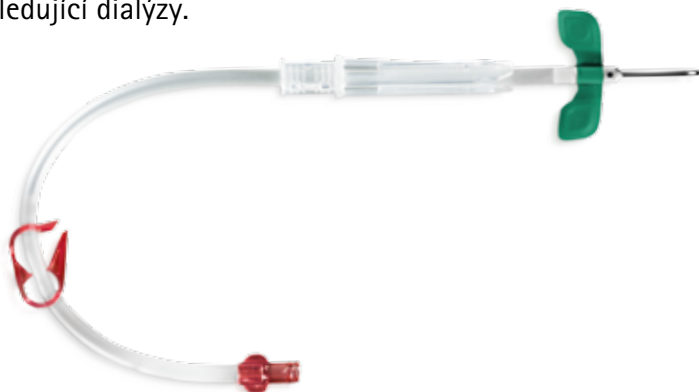
Pokud při kontrole fistule/graftu zjistíte, že neslyšíte šelest a nepocítujete vír, pulz a tok krve fistulí, znamená to, že je tam přítomná sraženina a spojka přestala fungovat. Kontaktujte ihned dialyzační středisko, protože je možné fistuli/graft ještě zachránit.

Nečekejte na den dialýzy, aby už nebylo pozdě.

JAK PRACUJE CENTRÁLNÍ ŽILNÍ KATÉTR?

Plastový katétr bývá zpravidla dvoucestný (někdy je na něm ještě třetí cesta určená např. k podávání infuzí a injekcí – na obrázku žlutě označeno). Při dialýze se jednou linkou krevního setu (červenou) krev přivádí do dialyzátoru a druhou linkou (modrou) se vrací do těla. Obě linky jsou připojené na jeho konec. Po každé dialýze je nutné cesty katétru propláchnout roztokem, který zabraňuje srážení krve a jejich neprůchodnosti. Katétr je na konci uzavřený malými zátkami až do následující dialýzy.

JAK MÁM PEČOVAT O MŮJ KATÉTR DOMA?

- Místo vyústění katétru udržujte v suchu a čistotě.
- Při mytí používejte pouze sprchu, vyhněte se koupání a namočení obvazu, který ho překrývá.
- Sprchu používejte tak, aby voda nesměřovala přímo na oblast jeho zavedení, krytí se nesmí namočit. Je také možné obvaz překrýt igelitovou fólií, aby voda nezatekla do obvazu. Sprchování se doporučuje v době bezprostředně před odjezdem na dialýzu.
- Při mytí vlasů je vhodné požádat blízkou osobu, která Vám pomůže.
- Bohužel, se zavedeným katétretem není možné chodit plavat do bazénu a na koupaliště.
- Před každou dialýzou si oblečte takové oblečení, aby byl katétr lehký přístupný. Vhodná je košile s knoflíky nebo halenka s větším výstřihem.
- Jednou z komplikací může být infekce katétru. Projeví se začervenaním, prosakováním krytí a bolestí v okolí jeho vstupu do podkoží, nebo zvyšující se tělesnou teplotou. Pokud zjistíte tyto změny, ihned kontaktujte Vaše dialyzační středisko.
- Nikdy nepoužívejte ostré předměty (např. nůžky) v jeho blízkosti, porušením celistvosti byste se vystavil/a riziku velkého krvácení a vzniku infekce.

VYŽADUJE MŮJ KATÉTR ZVLÁŠTNÍ PÉČI V DEN DIALÝZY?

Pro snížení rizika vzniku infekce a jiných komplikací během napojování a odpojování:

- Natáčejte hlavu na opačnou stranu, než máte katétre zavedený
- Nemluvte s ošetřujícím personálem, až po ukončení procesu napojení a odpojení
- Nekýchejte a nekašlete, používejte ochrannou ústenku
- Mějte ruce položené podél těla, nezvedejte je a nesahejte do okolí zavedení katétru, abyste neporušil/a sterilitu roušky, kterou sestra chrání otevřený katétre před okolím

JAKÉ KOMPLIKACE MOHOU MÍT CÉVNÍ PŘÍSTUPY?

Mezi významné komplikace cévních přístupů patří:

- Zúžení cévy nebo cévní protézy (stenóza)
- Uzávěr cévy, cévní protézy nebo katétru krevní sraženinou (trombóza)
- Infekce v místě fistule/graftu, vniknutí bakterií do krevního oběhu z katétru (sepsy)
- Vakovité rozšíření části spojky (aneurysma)
- Porucha prokrvení prstů ruky v důsledku skutečnosti, že fistule/graft odvádí velké množství krve zpět do žilního řečiště a do oblasti ruky se jí dostává méně (tzv. steal [stýl] syndrom)
- Zatížení srdce – vyskytuje se zřídka, hlavně v případě spojky s velkým krevním průtokem umístěné na paži

Dodržováním výše uvedených zásad se významně podílíte na prevenci vzniku těchto komplikací.

TAKŽE CO DÁLE?

Pokud jste v této brožurce našel/našla odpovědi na Vaše otázky, jsme rádi. Pokud Vám přece jen není něco úplně jasné, pamatujte si, že se u nás můžete vždy na cokoliv zeptat.

Připravili jsme pro Vás další brožury, které se zabývají následujícími tématy:

- Hemodialýza – stručný úvod
- Princip hemodialýzy
- Dietní režim
- Pitný režim
- Krevní výsledky
- Léky užívané při dialýze
- Kvalita života s dialýzou
- Transplantace ledvin

Doufáme, že Vám pomohou v dobré adaptaci na dialýzu.

B. Braun Avitum s.r.o. | V Parku 2335/20 | 148 00 Praha 4 | Česká republika
Tel. +420-271 091 911 | Fax +420-271 091 912 | www.bbraun-avitum.cz

2017-03-14